

erlaauwen. Want de
hos onze oordeelen
reht, waar deze zich
statige deining der
daar, waar we zijn
iet meer objectieveer-

ke beslissing uit de
is wel geldingsbron,
ron. Daarom komt
den minder aan op
ap, dan wel op wijs-
in ethischen als in
foge in dit opzicht
roep als deskundige
aar zal zijn functie
ke waardij.
ron, geen kenbron,
aan niet en kunnen
e beslissing mogelijk.
e ons Kant, beslist
d. i. de wettelijkheid
de of wettelijkheid
et bepaald door zijn
itel. Deze titel is
chtsteer het feit, dat
ak maakt te zijn de
ch, die een bewust-
n van „Bedeutungen“
rechtelijke bewus-

vroegere geschriften
nbergen een wijs-
e in deze rede zich
den logischen ge-
pe begripbepaling
ut deze rede spreekt,
worden gebracht.
rootendeels uit niet-
de verstaanbaarheid
„wanneer de spreker
oorbeelden zijn ge-
rd. Al moet men in
apelijk betoog met
voorzichtig wezen,
s wanneer men niet
redt, moeilijk geheel

recht.

tschappelijke leven
naast het geschreven
of gewoonte-zelf
erkenorde zelf ver-
Artikel naar dit
daarvoor aan dit
ctie. En dit is vol-
et geschreven recht
t worden, toch laat
n niet rijgen in het
ze bepalingen en
t zou de dood van
De vrijere ont-
kelijk leven brengt
aan de plaatselijke
worden overgelaten.
huiselijk leven niet
ling, maar veel meer
heerscht wordt. In
eestal een praktische
it. Het is daarom
t geschreven recht

terecht verbeterend
it inwerken. Bij de
e onze K-erkenorde
el gewijzigd gewor-
bepaalde al lang in
of door een andere
en. En voor zoover
emeen ingang heeft
als een verbetering
cht kan beschouwd
ok geen bezwaar.
natuurlijk niet, dat
op dit „gewoonte-
ge afwijking van de
pleiten. Omdat hier
zich niet houdt aan
Kerkenorde, wordt
illige afwijking nog
terecht gestempeld,
kerkerad zich zou
op dit punt geheel
e gaan. Dan zou de
g geheel waardeloos
tweede plaats dient
in 't oog te worden
eewonterecht alleen
t heeft, wanneer het
ng geldt van de be-
krecht, maar zeker
de beginselen zou
ger in onze Kerken-
Avondmaal liefst op
g en Kerstdag moet
t heeft de algemeene
t niet gehouden. Op
ens het Avondmaal
erdag is het een uit-
Paaschdag wordt nog
gehouden. Het ge-
af van het geschre-
afwijking had metter-
d. Bij de herziening
e is deze bepaling
aan wanneer in een
Avondmaal maar
het jaar bediend zou
e Kerkenorde voor-
nste zes- of viermaal
en moet, dan is uit
eewonterecht te con-
waard het hier of daar
an zou deze gewoonte
zijn. En hoe eerder
afgeschaft, hoe beter
verkeerde gewoonte

Geen gunst maar recht.

V.

Volgt reeds uit de bestemming dezer
goederen, die voor de Kerk en haar eere-
dienst gegeven zijn, dat de Kerk
rechtsaanspraken op deze goederen kan
doen gelden, toch is hiermede nog niet
genoeg gezegd.

De bewering der hedendaagsche juristen,
dat deze goederen stichtingen zijn ge-
weest en aan niemand toebehoorden, be-
rust niet daarop, dat in de schenkings-
oorkonden zelfs het eigendomsrecht dezer
goederen niet op een bepaald persoon
wordt overgedragen, want dit geschiedt
wel, maar dat deze als eigenaar aangewezen
persoon naar hun rechtsopvatting geen
eigendomsrecht bezitten of uitoefenen kan.

De zaak is nl. deze, dat reeds vroeg
in de Christelijke Kerk de gewoonte op-
kwam, dat wanneer iemand zijn goederen,
hetzij bij zijn leven, hetzij na zijn dood,
ten dienste van de Kerk wilde bestem-
men, deze goederen dan door hem in
eigendom werden gegeven aan God of aan
Christus. Later werden zulke goederen
ook wel geschenken aan een bepaalden
Engel of heilige, maar uit de schen-
kingsoorkonde zelf blijkt, dat dit ge-
schiedde aan Engelen of Heiligen,
die schutpatroons waren van een be-
paalde Kerk, aan den dienst van dezen
Heilige of Engel gewijd, zoodat de vraag
kan opkomen, of met dien Heilige of Engel
niet bedoeld is de naar hem genoemde
Kerk. Anders staat het daarentegen, wan-
neer deze goederen geschenken werden
aan God of aan Christus, want aan een
bepaalde Kerk naar God of Christus ge-
naamd, werd daarbij niet gedacht. En
evenmin gaat het aan, omdat men vroeger
wel gewoon was in zijn testament te bepalen,
dat men zijn ziel aan God en zijn lichaam
aan de aarde vermaakte, daarin alleen een
overdrachtelijke manier van spreken te zien.
De eigendomsverdracht geschiedde zoo
formeel mogelijk; de bezitter verklaarde,
dat hij alle eigendomsrechten op deze
goederen prijs gaf en nu God in den Hemel
stelde in de propheetie van deze goederen.
God werd dus door deze actie tot eigenaar
van deze goederen gemaakt, terwijl er dan
tevens bij vermeld werd, tot welken dienst
van God ze bestemd werden. En de naam
dien deze goederen droegen, was dan ook
bona Dei (d.w.z. goederen van God) of
patrimonium Christi (d.w.z. het erfdeel van
Christus).

Wanneer nu de hedendaagsche juristen
toch volhouden, dat deze goederen geen
eigenaar gehad hebben, dan geschiedt dit
op grond, dat God, gelijk Mr. W. H.
de Savornin Lohman A.n. zegt, geen
plaats heeft in onze rechtswereld en dus in
rechten geen eigenaar kan zijn. Of gelijk
Mr. Van Apeldoorn het uitdrukke, „omdat het
duidelijk is, dat in werkelijkheid van een
eigendomsrecht dezer niet-empirische wezens
geen sprake kan wezen, aangezien zij buiten
het rechtsverkeer staan en inzonderheid
wat God betreft, daarboven.“ Hij meent
dan ook, dat „de stichters door God of een
heilige aan te wijzen als eigenaar, de zaak
niet veranderd hebben, maar alleen, hoe-
wel onbewust, het ontbreken van een eigen-
aar geaccenteerd hebben.“ In hoeverre
dit juist is, is niet zoo gemakkelijk te zeggen.
Naar het mij voorkomt, gaat onze juristen
hierbij veel te veel uit van de tegenwoor-
dige rechtsbegrippen en houdt men niet
genoeg rekening met de rechtsbegrippen
die toen heerschten. In het oud-Romeinsche
recht konden de goden wel degelijk als
eigenaars van bepaalde goederen optreden.
En nu kan men wel verklaren dat dit be-
rustte op een verkeerde opvatting van de
godheid en dat het Christendom een ver-
heven Godsbegrip heeft gebracht, waar-
door God boven de rechtsover is geplaatst,
maar de vraag is juist, in hoe verre dit van
de Middeleeuwsche rechtsbeschouwing kan
gezegd worden. Dat de stichters dezer goe-
deren wel degelijk bedoeld hebben de goe-
deren aan God in eigendom over te dragen,
blijkt uit de duidelijke en formeele ver-
klaring in den stichtingsbrief. En dat ook de
Staatswetten van die dagen deze daad als
een wettige daad erkennen, volgt daaruit,
dat, zoals Mr. Van Apeldoorn zelf mede-
deelt, in de Jurisprudentia Frisiaca God en
Christus wel degelijk als eigenaars dezer
goederen voorkomen. En omrat naar onze
rechtsbeschouwing dit niet kan en een tes-
tament, waarin men nu zijne goederen aan
God of aan Christus vermaakte, natuurlijk
onwettig zou wezen, volgt daaruit nog niet,
dat dit ook in de Middeleeuwen zoo was.
In de Middeleeuwen hield men er andere
rechtsbegrippen op na, dan nu, en daer-
mede heeft men bij de beoordeeling dezer
schenkingsoorkonden rekening moeten
houden.

Maar hoe men hierover ook denken
moge, in geen geval gaat het aan deze
uitdrukkelijke verklaring van den stichter
als geheel waardeloos voor dit vraagstuk
op zijde te schuiven, omdat niemand in
onze dagen God of Christus als de
eigenaars dezer goederen dat beschou-
wen. Men heeft toch blijkbaar in deze
eigendomsverdracht te doen met een reli-
gieuse actie, die haar grond en oorsprong
vindt in hetgeen bij Israël reeds geschiedde
en ook bij andere volkeren voorkwam, nl.
dat men goederen aan God den Heere
schonk of wijdde voor zijn dienst. Zoo
geschiedde dit onder Israël niet alleen
met de beesten enz. die voor de offeranden
bestemd waren, maar ook met kleinooden
en andere dingen voor het heiligm. Zulk
een gave werd dan een *korban* genoemd.
Ook de gaven, die de Joden in de schat-
kist van den Tempel wierpen, tot onder-
houd van den tempeldienst, worden door
den Evangelist Lucas *gaven Gods* genoemd,
d.w.z. gaven aan God gegeven of toege-
wijd. (Luc. 21: 4). Wie aan deze goederen
zich vergreep, werd geacht roof tegenover

God te plegen en daarom door God zelf
vervloekt (Maleachi 3: 8, 9). De gewone
bedenking, dat God eigenaar is van alle
goed op aarde (Psalm 24: 1 e.a.p.) en
men dus niets aan God „geven“ kon,
houdt dan ook geen steek. Terecht merkte
Voetius hier reeds op, dat al kan God in
algemeen zin gezegd worden eigenaar
van alle dingen te zijn, dit niet wegneemt,
dat de mensch een deel van zijne goe-
deren aan God geven kan voor een be-
paald doel, d. i. voor Zijn dienst.

Het is in dien zin, dat de schenking
dezer goederen aan God steeds in de
Christelijke Kerk beschouwd is. Daaruit
volgt vooreerst, wat het karakter dezer
goederen betrof, dat zij een heilig karakter
hadden. Ze waren aan God gewijd, *Deo
consecratae*. En niet alleen het Kanonieke
recht oordeelde aldus, maar evenzeer onze
Gereformeerde theologen en juristen; ook
zij noemen deze goederen sacri redditus,
heilige inkomsten. Ten tweede, dat wie
aan deze goederen zich vergreep, daarom
ook niet gestraft werd als een gewone
dief, maar veel zwaarder, omdat hij zich
schuldig had gemaakt aan sacrilegie, aan
heiligheidschennis. En in de derde plaats,
dat de bestemming dezer goederen betrof,
dat zij voor geen ander doel mochten gebruikt
worden dan voor den dienst van God,
d. w. z. voor den eeredienst in de Kerk.
Dit laatste wordt er zelfs uitdrukkelijk bij-
gevoegd in de schenkingsoorkonde, zood-
dat hierover althans geen twijfel kan be-
staan.

Ook Mr. Van Apeldoorn erkent dit, waar
hij zegt, dat al mag uit deze overgave der
goederen aan God geen eigendomsrecht
worden afgeleid, deze overdracht „daarom
toch niet zonder betekenis is geweest,
omdat daarin onmiskenbaar de bedoeling
van den stichter ligt opgesloten om de
goederen, waarvan hij afstand deed, voor
altijd te bestemmen tot *Godes dienst* (in
kursieveer). Zelfs zou hij, wanneer hij keu-
sis had genomen van den strijd, die over
deze goederen in de 16e en 17e eeuw ge-
streden is tusschen de Overheid en de
Kerken, zich allicht nog sterker hebben
uitgedrukt. Het „niet zonder betekenis“
zou dan allicht veranderd zijn in: „van de
grootste betekenis“. Want juist dit punt
— en niet de vraag of de Kerken deze
goederen in eigendom bezaten — heeft
heel den rechtsstrijd over deze goederen
beheerscht.

Tweeërlei toch leidden onze Vaders
hieruit af.

Vooreerst, dat aangezien deze goederen
door den oorspronkelijken stichter gegeven
waren in de eerste plaats aan God en wel
voor Zijn dienst, dit doel dan ook over het
wettig gebruik dezer goederen te beslissen
had en niet wat daaraan nog verder was
toegevoegd over hun nadere bestemming.
Dat de stichter dezer goederen de inkomsten
daarvan nader bestemd had voor „paap-
sche superstitiën“ of „paapsche ambten“,
omdat hij God daarmee te dienen,
was, bijkomstig. Vandaar dat al hadden deze
paapsche superstitiën en ambten door de
Reformatie in de Kerk opgehouden te be-
staan, deze goederen niet zonder bestem-
ming waren geworden. Het eigenlijke doel
toch van den stichter was, zoals hij zelf
had uitgesproken, ze aan God te geven
om Hem daarmee te dienen. En dat doel
kon thans evenzeer en zelfs nog veel beter
bereikt worden dan vroeger, nu de dienst
Gods van misbruiken gezuiverd en al wat
niet naar Gods wil was, daaruit weg was
genomen.

En in de tweede plaats, dat daarom
de Overheid, toen zij den Roomschen ere-
dienst had doen ophouden, niet vrijmach-
tig en naar eigen goedvinden over deze
goederen beschikken of ze confiscieeren
kon, maar gehouden was te zorgen, dat
zij bestemd bleven voor den dienst Gods,
waarvoor ze waren geschenken. Reeds
van een absoluut beschikkingsrecht, dat de
Overheid in het algemeen over de goe-
deren harer onderdanen zou uitoefenen,
wilden onze theologen niets weten. Voetius
verklaart zelfs, dat geen mensch van ge-
zonde zinnen zulk een recht aan de Over-
heid toe te kennen; hij acht het dan ook
overbodig zulk een dwaas gevoelen te weer-
leggen. Maar nog veel minder erkennen zij
zulk een recht der Overheid ten opzichte van
goederen, die niet aan haar onderdanen
behoorden, maar aan God waren gewijd en
daarom als heilig beschouwd moesten wor-
den. Maakte de Overheid zich toch van
deze goederen meester, dan berustte men
hier niet lijdelijk in, maar noemde dit roof
aan de Kerk gepleegd en zelfs sacrilegie.
Voetius, die dit vraagstuk zeer breed in
zijn Politia Ecclesiastica bespreekt, beroept
zich daarvoor op het schier eenparig
getuigenis van de Theologen en Juristen
zijner dagen. Slechts een enkele dezer
citatien kunnen we hier weergeven. Calvijn
in zijn boek over de Ergernissen noemt
onder deze „ergernissen“, waardoor de
Roomschen werden afgestooten van het
Protestantisme, ook het feit, dat versche-
dene Vorsten, die bij het Protestantisme
zich gevoegd hadden, zich zelf verrijkt had-
den met de heilige goederen (der Kerk)
en verklaart, dat hij dit zelf steeds als
een heiligschennende daad van die Vorsten
had afgekeurd. Polanus à Polansdorf zegt
in zijn commentaar op Maleachi 3, dat
indien God het hier reeds een roof noemde
tegen Hem gepleegd, wanneer men de ver-
schuldigde gaven Hem onthield, hoeveel
te erger heiligschennis het dan niet is, wan-
neer de Overheid de goederen, aan de
Kerk geschenken, aan haar ontroufde en
voor profane doeleinden gebruikte, omdat
hiermede nog veel schandelijker roof wordt
gepleegd tegen onzen God, aan wien
deze goederen waren gewijd. En Da-
naeus, onze groote Gereformeerde Ethe-
cist, zegt in zijn boek over de Christelijke
Staatkunde, lib. III tract. 1 cap. 2 even-
zoo, dat de Vorsten en Republieken, die

zich van deze goederen meester maakten,
roof pleegden tegen Christus zelf, omdat
zij niet aan menschen, maar aan Hem
toebehoorden.

In hoeverre het voorts juist is, wanneer
onze Theologen, op grond, dat deze goe-
deren als eigendom aan God gegeven
waren, meenden, dat de Kerk een wettig
eigendomsrecht op deze goederen kon
doen gelden, hetzij dan omdat men de
Kerk en hare ambtsdragers als de wettige
representanten van God en Christus op
aarde beschouwde, hetzij omdat men leerde,
zoals Voetius zelf deed, dat „God door een
donatie en resignatie deze goederen aan de
plaatselijke gemeenten gegeven had, kan
hier verder onbesproken blijven. Niet dat
de Overheden en Vorsten, die deze goe-
deren aan zich trokken, daarmee roof
tegenover de Kerk pleegden, maar dat zij
roof pleegden tegen God, zich aan het
heilige vergrepen en wat aan Hem gewijd
was voor profane doeleinden gebruikten,
was de hoofdgrief. En in de schenkings-
oorkonden dezer goederen vindt deze grief
zeker een voldoende grond. Want uit
deze oorkonden blijkt, zooda ook Mr. Van
Apeldoorn erkent, dat deze goederen aan
God waren gegeven en voor Zijn dienst en
daarvoor alleen waren bestemd.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvagen van den heer
A. H. M. B. te Broek op Langendijk f. 3.
Dr. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter Best.
Arnhem, Velperweg 88.

Leestafel.

1. JAARBOEK TEN DIENSTE VAN DE GEREFOR-
MEERDE KERKEN IN NEDERLAND 1920 onder
redactie van de predikanten G. DOKES en
J. C. RULLMANN, Oosterbaan & Le Comte — Goes.
Ook deze vierde jaargang beantwoordt aan de
eischen, die men aan een kerkelijk jaarboek
mag stellen.
De samenwerking van de heeren DOKES en
RULLMANN had weer 'n gunstig resultaat en de
Firma OOSTERBAAN en LE COMTE zorgde voor
een goede typografische uitvoering.
Dit handig boekje, de Goese Firma had de
behoefte ons een gecartonneerd exemplaar toe
te zenden, is onmisbaar voor alle ambtsdragers
in onze kerken, mag in geen kerkeraads-kamer
ontbreken en, ik zou hier aan willen toevoegen,
ook niet in de huiskamer van een gereformeerd
gezin.
'n Kalender, die, onder meer, gedankdagen
uit de historie onzer Kerken vermeldt b. v.
17 Juni: Vereniging van de Chr. Geref. Kerk
en de Ned. Geref. Kerken 1892 en 13 October:
Afscheiding te Ulrum 1834 en die bovendien
plaats heeft voor „Aanteekeningen“ — gaat voorop.
Volgt de naamlijst onzer Kerken en die onder
PREDIKANTEN en daarachter een NEDERLOOIE
VAN PREDIKANTEN VAN GEREFORMEERDE KERKEN SEDERT
1834.
Dan komt op p. 34—262 de Rubriek: STA-
TISTIEK.
Ik neem daaruit over de volgende cijfers:
Kerken 713, Predikanten 560, Vacaturen 213,
Zielen: 494268 en 220267 Bel. Leden.
Jammer, dat ook nu weer enkele kerken
verzuimd Statistische gegevens in te zenden.
Zij slaan met een + getekend.
Met het oog op de vacaturen of althans op
de prekeertijden in vacante kerken is het wel-
licht niet ondienstig hier de namen te vermelden
van predikanten, die buiten vaste bediening staan.
Pagina 262 geeft als zoodanig op:
De Heer R. VAN GIFFEN, Haarlem, Sant-
poortsestraat 18; J. JOFFERS, Wolvehaven;
E. TH. FLOOS VAN AMSTEL, Amsterdam, Ruijsch-
straat 611; H. REINKENS, Kalknede bij Steen-
wijk; F. L. J. SMITH, Rotterdam, Zaagmolen-
straat 213 (boven).
Onder de heeren proponenten, die zich nog
niet beroepbaar stellen, het zijn 10, worden ook
vermeld de heeren J. W. GEELS en Th. RUIJS.
Beiden zijn echter, reeds vóór het jaarboek
uitkwam, gepromoveerd. Het adres van Dr. J. W.
GEELS is HILVERSUM, dat van Dr. Th. RUIJS is
BLOEMENDAAL.
Onder de Rubriek ZENDING p. 262—265 geeft
het statistisch overzicht Mission Dienaren 10,
Posten 78, Gedeputten 3352 en Bel. Leden 1635.
In de Rubriek: OPLEIDING vindt men onze de
THEOLOGISCHE SCHOOL te KAMPEN en VRIJE
UNIVERSITEIT te AMSTERDAM.
In die der BUITENLANDSCHE KERKEN de 11
waarmee onze Kerken in correspondentie staan.
Daarachter vindt men voor de Nederlandse
EMIGRANTEN BELANGRIJKE mededeelingen omtrent
het EMIGRATIE-BUREAU van de CHR. GEREFORMEERDE
KERKEN VAN AMERIKA, en voor Nederlandse
ZELVARENDEN BELANGRIJKE mededeelingen omtrent
het HOLLANDSCHE ZERMANSHUIS te HOBOKEN.
De CHR. PERS VOOR HET GEREFORMEERDE
bevat een opgave van de daarvoor dienende
periodeken.
Op de rubrieken ONDERWIJS en BARMHARTIG-
HEID volgt het: OVERZICHT 1919 door J. C.
RULLMANN, waardoor het jaarboek ook voor
den historischrijver onzer Kerk van belang
wordt, en evenzo is van RULLMANN, die zijn
sporen als bibliograaf verdient heeft, het
BIBLIOGRAPHISCH OVERZICHT, afgesloten 30 Nov.
1919.
Op het einde IN MEMORIA van de 12 ten
vorigen jaren overleden predikanten, waarbij de
portretten zijn gevoegd.
In de Rubriek: DE CHR. PERS VOOR HET
GEREFORMEERDE LEVEN is dit JAARBOEK onder
redactie van Dr. DOKES en Dr. RULLMANN
niet vermeld.
Bescheidenheid heeft er niet onwaarschijnlijk
van teruggehouden.
Toch verdiende ook deze periodiek in die
rubriek een plaats.
2. GEREFORMEERDE THEOLOGISCHE TIJDSCHRIFT,
Uitgever R. K. v. d. Berg, Baarn.
Het December-Nr., dat wij dezer dagen ont-
vangen, bevat twee S. d. d.
Een van Dr. G. CH. AALDERS, Omerkingen
over ontstaarsrijd en auteur van Pa. 122 en
een van Prof. Dr. F. W. GROSHUIS: De
methode om de volgorde der Paulinische Brieven
te bepalen, in het bijzonder in verband met de
Brieven aan de Thessalonicensen.
Verder het vervolg van het Verslag der 8ste
Alg. Vergadering van Predikanten der Geref.
Kerken in Nederland.
T. FERWERDA schreef er in de Kroniek,
de heeren Prof. Dr. T. HOEKSTRA en Dr. G. CH.
AALDERS de Recensie.
3. STEMMEN DER TIJD, Utrecht, G. J. A. Ruys.
Het Januari-Nr., het 3e van den 9en Jaargang,

opent met een stuk over TEN KATE naar aan-
leiding der herdenking van diens geboortedag,
door den Haagschen predikant Dr. F. VAN
GHEEL GILDEMEESTER. De paedagoog A. JONKMAN
schreef er over DE LAGER-ONDERWIJSWT. Prof.
Dr. F. M. Th. BOHL, over het onlangs gevierde
VIJFDE EEUWFEEST DER UNIVERSITEIT TE ROTTERDAM
en N. J. M. LINDEN over VRIJWILLIG WERKZAAM-
MAKING. Prof. Mr. P. A. DIEPENHOF geeft
er, als gewoontje, zijn ECONOMISCHE KRONIEK.
Het Nr. heeft aan het slot een LEESTAFEL.
4. CHRISTELIJK VROUWENLEVEN, Uitgever E.
J. Bosch Jbz te Baarn.
De vierde Jaargang begint in het Januari-Nr.
met een mediatie over Matth. 2: 9. En ziet,
DE STER GING HUN VOOR, door JOHANNA BREE-
VOORT. A. D. verzorgde de KRONIEK. Van Mevr.
A. VAN HOOGSTRAATEN—SCHROOF een bijdrage
naar aanleiding der biografie van de Russin
MARIA BOLSHAKAROVA. Mevrouw HAVELAAR van
BECK CAKORIN leidt, in een artikel CO-EDUCATIE,
de noodzaak tegen de gevaren der School-
opvoeding van meisjes en jongens samen. A. v.
H.—S. schrijft hoe men 'n ledikant kan veranderen
in een canapé, waardoor de één-kamer-bewoonster
dan niet meer genoodzaakt is te ontvangen wie
haar bezoeken, in de slaapkamer. Verder een
Schets: UIT HET LEVEN VAN EEN ARABISCHE
PRINCES (I), door Mr. J. MACLAINE PONT en Het
Sprookje van de ontsluitende vrouw (I) door
WILMA. Uit BINNEN-EN BUITENLANDSCHE BLADEN
vertelt Mevr. A. v. H.—S. Over kinderjes en
NIJWEGDIJK VRAAGERS en wat de Moeders ze
dan moeten antwoorden, heeft het JOHANNA
BREEVOORT en in HUISHOUDING EN KEUKEN
bespreekt Mevr. M. G. LIENEMAN, docente op
deze twee gebieden, een boekje van Dr. HINDIJE
niet het Deensch vertaald door MARTINE WITKOP
KONING, onder den titel MODERNE VOEDING. Zij
deelt er eenige recepten uit mee. Het Nr. eindigt
met een kort verslag van een te UTRECHT ge-
houden Damesvergadering.
5. Wij vernemen dat er bij den Uitgever J.
H. Kok te Kampen weldra een uitgave het licht
zal zien, die zeer zeker allen die met ons leger
in eenige verbinding staan, ten rechte zal in-
teresseeren. Het is getiteld: DE NEDERLANDSCHE
SOLDAAT en zijn rechten in zake geestelijke en
lichamelijke verzorging in militairen dienst, en
het is een boekje dat in elk geval moet komen
in het bezit van al onze Christen-soldaten.
De heer T. de Jong, Serg.-Maj. der Infanterie,
heeft het boekje met zorg samengesteld, en hij
moet daarvoor met buitengewoon veel moeite
alle Legerorden, in den loop der jaren te dezer
zake uitgevaardigd, verzamelen.
In handig formaat gedrukt, is het de bedoeling
dat b.v. Kerkeraden en Verenigingsbesturen
zorgen, dat alle onder militairen dienst opkomende
jongelui dit boekje in bezit zullen krijgen.
6. Ook nu weer zoud de GRONINGER-BRAND-
WAARBORG-MAGAZIEN, Oude Boteringestraat
72, ons naar Winkeldierden. Een op kantoor-
magazijn-, winkel- en ook werkkamer-muur, met
zijn in het oogvallende letters en cijfers, bruik-
bare tijdschrift.

G.

Voor Kinderen.

UIT HET OOSTEN.

DE DIJREN.

Eer wij verder gaan een vraag die u mis-
schien verwonderden zal.
Als ik van iemand zeg dat hij rijk is, wat
bedoel ik daarmee?
Wel, zegt ge, dat hij veel geld heeft.
Dit antwoord is eigenlijk niet juist, en alleen
geest wanneer en zoo lang men voor zijn geld
allerlei kan kopen, en dat is in den regel zoo.
Maar iemand die op een onbewoond eiland te
recht kwam, gelijk Robinson, zou, al had hij een
miljoen in goud, toch niet rijk zijn, wijl hij er
niets voor kon kopen.
Rijkdom wijl dus zeggen overvloedig bezit
van wat waarde heeft, landerijen, huizen, sche-
pen, vee, vruchten en zoo veel meer. Dit alles
is begrepen in geld, daar men voor geld het
alles kan bekomen.
In overvloedige tijden kende men geen geld, en
ruilde b. v. vruchten tegen metaal, vleesch voor
eieren enz. Later bragen men stukjes goud en
silver af te wegen voor betaling, en zoo kwam
men eindelijk tot geldstukken, althans in den
handel. Maar wie niet handelde had zijn rijk-
dom in land, en vooral in vee. Iemand's rijk-
dom werd bepaald naar hetgeen hij daarvan
beraaf. De oudste munstukken vertoonden dan
ook een rund als zinnebeeld van bezit of rijk-
dom.
Zoo wordt begripelijk dat wij in Job. 1
lezen:
Daar toe was zijn vee zeven duizend schapen,
en drie duizend kameelen, en vijfhonderd juk
ossen, en vijfhonderd ezeltinnen; ook was zijn
dienstvee zeer veel, zoodat deze man groter was
dan alle die van het Oosten.
En later in Job. 42 vs. 12.
En de Heere zegende Jobs laatste meer dan
zijn eerste; want hij had veertien duizend scha-
pen, en zesduizend kameelen, en duizend juk
rundersen, en duizend ezeltinnen.
Zoo ook wordt gezegd in Gen. 13 vs. 2.
En Abram was zeer rijk, in vee, in silver,
en in goud.
Uit welk laatste tevens blijkt, hoe Abraham du-
idelijk ook koophandel dreef, of althans vee kocht.
Later lezen we dat hij om een grasveld te
betalen, sikkelen of munstukken gebruikte
sonder den koopman gangbaar.
De oudste geldstukken vertoonden als gezegd
het beeld van een rund. Van den Latijnschen
naam daarvoor komt het woord *pecunia*, dat is
geld, gelijk de jonge Latijnen ongetwijfeld wel
weeten.
Het is dus zeer begripelijk, dat in de Schrift de
rijkdum van menschen uit den ouden tijd wordt
geteekend naar hun bezit van vee en andere
dieren. Wij zagen het reeds bij Abraham en Job.
Ook lezen we van een koning die veehandelaar
was. Ook is het dus begripelijk, dat in een land
als Israël de veeveelt een milde bron van bestaan
was, en hoog geacht werd. Abraham, Isaak en
Jakob waren zelfs herdersvorsen.
Nu ook in onzen tijd zou iemand die duizen-
den stuks vee beaaf niet voor arm doorgaan.
Alleen maar, hij zou moeite hebben ruimte en
voedsel voor hen te vinden. Doch bij Israël
was het anders. De ariavaders trokken met
hun ontsaaglijke kudden langzaam het land
door, dat heel schaaf bevolkt was, en daarbij
in het wild veel voorrucht. Waar de herder
voedsel vond voor zijn vee, daar sloeg hij zijn
tenten op, bleef er tot de dieren alles hadden
opgegeten, en trok dan weer verder.
Trouwens er was alre reden om voor het vee
goed te zorgen. De koeien leverden overvloed
van melk, en deze weer verschaften boter en
kaas, schoon lang niet zoo veel als bij ons.
Zelfs schijnt op sommige plaatsen waar de Schrift
van boter spreekt, zure melk bedoeld te zijn.
Ook was de melk een geliefde drank. Hoe oud

de kunst van kaas maken reeds is, blijkt wel
daaruit, dat zij reeds in het boek Job vermeld
wordt.

Voor het overige was onder Israël het gebruik
van het vee tamelijk wel hetzelfde als thans bij
ons. Het vleesch diende tot voedsel, waarbij
echter dient opgemerkt dat de beschafde oude
volken veel minder vleesch aten dan wij. Vleesch
werd vooral gegeven bij bijzondere gelegenheden,
b.v. tot onthaal van gasten. Dan werd het ge-
meest half geslacht, dat wil zeggen, een half
wel gevoed, krachtig en smakelijk als spijis.
Herhaaldelijk wordt in den Bijbel van zulke
kalveren gesproken, onder anderen in zekere
gelekenis. Welke?

De huid en de horens der geslachte dieren
werden tot allerlei gebruikt. Veel meer dan bij
ons dienden de rundersen als trekdiere. Elisa,
die latere profet, had ossen voor den ploeg. Ook
lezen wij: een dorschenden os zult ge niet mool-
banden. De os deed namelijk dienst bij het
dorschen, door den dorschwagen te trekken of
door over het koren heen en weer te loopen.
En nu mocht men hem niet belten daarbij
nu en dan een hapje te nemen.
(Wordt vervolgd.)

PREDIKER II: 1.

Werp uw brood uit op het water, want gij
zult het vinden na vele dagen.

Met het hoofdstuk uit Prediker, van 't welk
bovengevoerd vers het begin is, ving eens op
een morgen een schoolmeester de lessen aan.
Toen hij het hoofdstuk had uitgelezen, vroeg
hij aan de klas:

»Wie van u kan mij nu zeggen, wat het eerste
vers beteekent?»

Eerst antwoordde er niemand. De meeste kin-
deren schenen reeds vergeten te hebben wat er
in het eerste vers staat. Eindelijk stak er
een den vinger op.

»Nee, zei de meester.

»Ik denk«, antwoordde een kleine jongen, »dat
men brood op het water moet strooien voor de
vischen. Als zij het opeten worden zij dik en
vet, en zijn goed om gevangen te worden.«

»Dat is mooi uitgedacht«, zei de meester, »en
ik wil je nog wel een handje helpen. Ik heb
ook eens ergens gelezen een versje dat het zelfde
zegt als zij:

Werp uw weldaan in den vloed
Met een onberoerd gemoed;
Dankt u 't stomme vischje niet,
God erkent het, die het ziet.

»Toch geloof ik niet dat het juist is. Maar kom,
zie ik nog niet meer vingers?»

Doch die kwamen niet.

»Luistert«, sprak de onderwijzer, »en ik zal
het jellu vertellen.«

Hij las nu het eerste vers nog eens voor, en
zeide toen:

»Egypte is een groot land in Noord-Afrika.
Wij weten dat de Bijbel er dikwijls van spreekt.
In dat land regent het bijna nooit en zou dus alle
groen verdorren, als niet een groote beekrivier
de Nijl door heel het land liep en het bevocht.
Toch zou dit niet voldoende zijn, indien de
Heere in Zijns wijsheid niet daarbij nog iets be-
schikt had.

Eek jaar in den herfst begint de stroom te
rijzen, en wordt al hooger. Dit verschijnsel dat in
ons land de menschen zoo verschrikke, vervult
de Egyptenaren met vreugde. Het water namelijk
al wassende overstroomt den dorren grond,
dringt er in en maakt hem vochtig en vrucht-
baar. Heel het land staat onder water, waar
steden en dorpen boven uitsteken.

Tegen het einde des jaars zakt het water
weer, en langzaamhand droogt de grond op.
Hij is dan bedekt met een zeer vruchtbare slijb
of slijk, dat door het water is achtergelaten. Dit
slijk doet dienst als mest voor het land, en wint
veel werk en kosten uit. Doch het kon ook een
gevaar worden wijl het wemelt van waterslang-
sikkens en andere min begeerlijke dieren. Nu
is het echter zoo beschikt, dat juist tegen den
tijd van het slijk, tegen den winter de oetavaars
uit het Noorden naar het Zuiden trekken gelijk
wij weten. Zij vliegen meest naar Egypte. Daar
vinden zij in het slijk de waterdieren die ik
noemde. Derz zijn voor hen een rechte smul-
partij en ze houden dan ook zulk een opruiming
onder de slangen en de kikkers, dat de land-
man niet bevreesd behoeft te zijn. Oudtijds werd
in Egypte de Ibis, een soort van oelewaar als
heilig beschouwd en als een god vereerd, om
de goede diensten die hij deed. Dat men in
Egypte overvloed van kikkers had zien wij
uit de tweede plaag.
(Wordt vervolgd.)

HOOGENBIKK.

Gemengd Nieuws.

Hoogkerkelijke vereniging in Duitschland. Er
bestaat in Duitschland een „hoogkerkelijke ver-
eeniging“, welke ongeveer 150 leden telt. Zij
hield dezer dagen te Berlin haar eerste jaarvergadering.
De oprichter dezer vereniging is Pastor Masei
uit Metzford. Deze predikant las het jaarverslag
voor, waarbij hij zijn stichting verdedigde tegen de
bezwaren, die tegen haar zijn ingebracht. Deze
Duitsche hoogkerkelijken leggen nadruk op de
Goddelijke instelling van het ambt en willen meer
plechtigheid bij de Godsdienstoefeningen door
middel van Liturgie, beurtzangen, knielen, enz.
Ook zoeken zij de oorbicht weder ingevoerd te
zien, en in het algemeen willen zij de voor de kerk
verloren gegane schatten weer doen herleven, om
daardoor haar aansien onder het volk weer te
herstellen en haar den invloed terug te geven, dien
zij vroeger beaaf.

Op voorstel van superintendent Dr. Bronisch
bleef de vereniging zich een „hoogkerkelijke“
noemen, die zich den opbouw der Evangelische
kerk ten doel stelt. Volgens Dr. Bronisch sprak
het vanzelf, dat de Evangelische kerk innerlijk ge-
scheiden bleef van de Roomsche-Katholieke kerk.
Trots deze verklaring houden wij het er voor, dat
de mannen van de hoofdkerkelijke vereniging on-
geveer hetzelfde bedoelen als de hoogker